

Sygn. akt XXV C 383/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 maja 2023 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie XXV Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia Tomasz Gal

Protokolant: sekretarz sądowy Katarzyna Nawrocka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 maja 2023 roku w Warszawie

sprawy z powództwa B. G.

przeciwko A. K.

o zapłatę

- 1) zasądza od A. K. na rzecz B. G. kwotę 60.245,47 zł (sześćdziesiąt tysięcy dwieście czterdzieści pięć złotych, 47/100) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 18 marca 2022 r. do dnia zapłaty,
- 2) oddala powództwo w pozostałej części,
- 3) ustala, że powódka wygrała niniejszy spór w 35,40 %, a pozwany wygrał go w 64,60 %, pozostawiając wyliczenie kosztów procesu referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt XXV C 383/22

UZASADNIENIE

W dniu 4 lutego 2022 r. (k. 80 – data nadania pisma u operatora pocztowego) powódka **B. G.** wystąpiła przeciwko pozwanemu **A. K.** z żądaniem zapłaty zachowku po spadkodawczyni K. K. w kwocie 170.138,12 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lutego 2017 r. do dnia zapłaty.

Powódka wniosła także o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu oraz o zwolnienie powódki od kosztów sądowych.

W uzasadnieniu powódka wskazała, że dochodzona kwota należności głównej przysługuje jej z tytułu zachowku po spadkodawczyni K. K. będącej matką stron. Powódka zaznaczyła, że matka stron zmarła w dniu 8 lutego 2017 r., prawomocnym postanowieniem z dnia 29 października 2019 r. Sąd Rejonowy w Piasecznie stwierdził, że spadek po K. K. nabył w całości jej syn A. K. na podstawie testamentu notarialnego. Powódka wskazała także, iż w dniu 1 grudnia 2005 r. zmarł T. K. (ojciec stron, a mąż K. K.) i postanowieniem z dnia 16 września 2013 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy – Żoliborza stwierdził, że spadek po nim nabyli na podstawie ustawy: żona K. K., córka B. G., córka A. B. i syn A. K. po 1/4 części spadku każde z nich.

Powódka zaznaczyła, iż nie otrzymała dotychczas żadnej kwoty tytułem zachowku, ani też darowizny i nie została wydziedziczona oraz nie została uznana za niegodną dziedziczenia po matce.

W ocenie powódki w skład spadku po zmarłej matce stron wchodzi następujące składniki:

- 1) udział w wysokości 5/8 w prawie odrębnej własności lokalu mieszkalnego położonego w W. przy ul. (...) wraz z udziałem w nieruchomości gruntowej i w częściach wspólnych budynku o wartości 396.581,25 zł,
- 2) udział w wysokości 5/8 w prawie własności nieruchomości gruntowej zabudowanej domem drewnianym położonej w miejscowości B. o wartości 135.000 zł,
- 3) udział w wysokości 5/8 w prawie własności samochodu osobowego marki F. (...) z1987 r. o nr rej. (...) o wartości 15.625 zł,
- 4) udział w wysokości 5/8 w prawie własności środków pieniężnych zgromadzonych:
  - a) w (...) S.A na lokatach w łącznej kwocie 36.147,59 zł,
  - b) w (...) S.A na lokacie w kwocie 3.136,31 euro,
  - c) w Banku (...) S.A. na lokacie w kwocie 1.421,17 usd,
- 5) udział w wysokości 5/8 w prawie do jednostek uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym (...) o wartości 7.762,50 zł,
- 6) udział w wysokości 5/8 w prawie własności następujących rzeczy ruchomych:
  - a) porcelanowego zestawu obiadowego i deserowego o wartości 3.000 zł,
  - b) kryształów (karafka, kieliszki, wazon, talerz, koszyczek) o wartości 1.000 zł,
  - c) kompletu mebli z okresu XX - lecia międzywojennego XX w. (kredens dwuczęściowy z witryną kryształową, biblioteka z witryną przeszkloną, szafka z rzeźbieniami i metalowym toczonym blatem) o wartości 6.000 zł,
  - d) zabytkowego zegara ściennego z wahadłem o wartości 500 zł,
  - e) papirusów z Egiptu o wartości 500 zł,
  - f) samowaru o wartości 200 zł,
  - g) lodówki, pralki, kuchenni gazowej, telewizora i innych mebli o wartości 2.000 zł,
- 7) dochód z wynajmu lokalu spadkowego pobierany przez pozwanego od 8.02.2017 r. w wysokości 118.000 zł.

Dodatkowo powódka podniosła, iż pozwany otrzymał od matki stron darowiznę w 2014 r. w kwocie 64.231,60 zł, której wartość po zwaloryzowaniu do kwoty 92.165,31 zł powinna zostać uwzględniona przy obliczaniu zachowku należnego powódce.

Jednocześnie powódka podkreśliła, iż w skład spadku nie wchodzi żadne długi spadkowe.

Powódka wskazała również, że jest uprawniona do domagania się zachowku na poziomie 2/3 należnego jej udziału w spadku, który by jej przypadł w przypadku dziedziczenia ustawowego, albowiem w chwili otwarcia spadku powódka z uwagi na jej wiek i stan zdrowia była niezdolna do pracy w rozumieniu przepisu art. 991 par. 1 kc (k. 3 – 11).

Postanowieniem z dnia 14.02.22 r. Sąd zwolnił powódkę od kosztów sądowych w całości (k. 81).

Pozwany **A. K.** w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa i o zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu.

Pozwany zakwestionował powództwo co do wysokości i co do zasady. Podniósł, że samochód wskazany przez powódkę został oddany na złom w 2014 roku. Pozwany wniosł o uznanie pozwanej za niegodną dziedziczenia po matce. W tym zakresie pozwany podniósł, iż powódka źle traktowała matkę. Pozwany wniosł o pomniejszenie zachowku

dochodzonego przez powódkę o kwotę podatku, jaki pozwany ma obowiązek zapłacić od spadku po matce wskazując, iż na skutek zachowania powódki nie zgłosił do Urzędu Skarbowego zgłoszenia nabycia spadku po matce i na skutek tego będzie musiał ten podatek zapłacić wobec braku możliwości skorzystania ze zwolnienia od podatku. Pozwany podniósł także, iż powódka dostała darowiznę od rodziców w kwocie 21.600 zł, która po dokonaniu waloryzacji do kwoty 80.967 zł powinna zostać uwzględniona w niniejszej sprawie. Jednocześnie pozwany zakwestionował, aby sam otrzymywał darowizny od matki. Zdaniem pozwanego w skład spadku wchodzi dług w wysokości 7.576 zł stanowiący koszty pogrzebu matki (k. 171 - 184).

Zarządzeniem z dnia 8.04.22 r. przewodniczący wyłączył do odrębnego rozpoznania żądanie pozwanego o uznanie powódki za niegodną dziedziczenia po matce (k. 264 v.). Sprawa ta została zarejestrowana pod sygn. akt XXV C 688/22 i prawomocnie zakończona postanowieniem z dnia 26.05.2022 r. o umorzeniu postępowania.

Strony podtrzymały stanowiska w dalszych pismach oraz na rozprawie w dniu 15 maja 2023 roku.

Na podstawie przedstawionego materiału dowodowego **Sąd ustalił następujący stan faktyczny w sprawie:**

K. K. zmarła w dniu 8 lutego 2017 roku. W chwili śmierci miała troje dzieci: córkę A. B., córkę B. G. i syna A. K. (postanowienie – 168).

Prawomocnym postanowieniem z dnia 29 października 2019 r. Sąd Rejonowy w Piasecznie stwierdził, że spadek po K. K. nabył w całości jej syn A. K. na podstawie testamentu notarialnego (postanowienie – k. 18).

W dniu 1 grudnia 2005 r. zmarł T. K. (ojciec stron, a mąż K. K.) i postanowieniem z dnia 16 września 2013 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy – Żoliborza stwierdził, że spadek po nim nabyli na podstawie ustawy: żona K. K., córka B. G., córka A. B. i syn A. K. po 1/4 części spadku każde z nich (postanowienie – k. 138).

K. K. i T. K. jako małżonkowie byli objęci systemem wspólności majątkowej małżeńskiej (zeznania świadka A. B. – k. 374 v., zeznania powódki – k. 375, zeznania pozwanego – k. 375 v.).

Przed Sądem Rejonowym dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie toczy się postępowanie w przedmiocie działu spadku po T. K. (k. 124 – notatka).

W skład spadku po zmarłej K. K. wchodzi (składniki opisane poniżej w pkt 1 – 2, 4 stanowiły bezspornie przedmiot wspólności majątkowej małżeńskiej matki i ojca stron procesu):

1) udział w wysokości 5/8 w prawie odrębnej własności lokalu mieszkalnego położonego w W. przy ul. (...) wraz z udziałem w nieruchomości gruntowej i w częściach wspólnych budynku o wartości 343.750 zł (informacja z księgi wieczystej – k. 27 i nast., opinia biegłej z zakresu wyceny nieruchomości M. D. – k. 413 - 439),

2) udział w wysokości 5/8 w prawie własności nieruchomości gruntowej zabudowanej domem drewnianym położonej w miejscowości B. o wartości 69.375 zł (informacja z księgi wieczystej – k. 34 i nast., opinia biegłej z zakresu wyceny nieruchomości M. D. – k. 383 - 410),

3) prawo do jednostek uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym o wartości 5.500 zł (zeznania pozwanego – k. 376),

4) udział w wysokości 5/8 w prawie własności następujących rzeczy ruchomych:

a) porcelanowego zestawu obiadowego o wartości 581,25 zł,

b) porcelanowego zestawu deserowego o wartości 300 zł,

c) kryształowej karafki o wartości 27,50 zł,

d) kryształowych kieliszków o wartości 33,75 zł,

- e) kryształowego wazonu o wartości 13,12 zł,
- f) kryształowego talerza o wartości 23,12 zł,
- g) kryształowego koszyczka (żardiniera) o wartości 21,25 zł,
- h) kompletu mebli (kredens dwuczęściowy z witryną kryształową, biblioteka z witryną przeszkloną, szafka z rzeźbieniami i metalowym toczonym blatem) o wartości łącznej 450 zł,
- i) zabytkowego zegara ściennego z wahadłem o wartości 237,50 zł,
- j) papirusów z Egiptu o wartości 30 zł,
- k) samowaru o wartości 162,50 zł,
- l) lodówki o wartości 100 zł,
- m) pralki o wartości 40,62 zł,
- n) kuchenki gazowej o wartości 46,87 zł,
- o) telewizora o wartości 55,62 zł,
- p) biurka o wartości 59,37 zł,
- q) kanapy o wartości 112,50 zł,
- r) szafy o wartości 112,50 zł,
- s) 4 regałów o wartości 368,75 zł,
- t) szafy o wartości 306,25 zł,
- u) 2 szafek nocnych o wartości 98,75 zł

(zeznania świadka A. B. – k. 374 - 375, zeznania powódki – k. 375, zeznania pozwanego – k. 375 v., opinie biegłego z zakresu wyceny ruchomości Z. M. - k. 462 – 481, 519 - 533)

5) środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w (...) S.A. w wysokości 1.448,65 zł (informacja z banku – k. 98).

Łączna wartość składników majątkowych wchodzący w skład spadku po K. K. wynosi kwotę 423.272,87 złotych.

W skład spadku po K. K. nie wchodzi środki pieniężne zgromadzone na lokatach bankowych w (...) S.A na lokatach w złotych polskich i w euro oraz na lokacie w Banku (...) S.A w usd. Lokaty te zostały zlikwidowane 1 i 2 grudnia 2005 r., a środki wypłacone (k. 154, k. 156 – informacje z banku).

W skład spadku po K. K. nie wchodzi jednostki uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym (...) (k. 499 – informacja od aktualnego zarządcy funduszu).

W skład spadku po K. K. nie wchodzi samochód osobowy marki F. (...) o nr rej. (...). Pojazd ten został wyrejestrowany w dniu 30 czerwca 2006 r. z uwagi na oddanie na złom (k. 161 – decyzja, k. 187 i 188 – pisma gminy, zeznania pozwanego – k. 376).

Zgodnie z art. 831 par. 3 kc w skład spadku po K. K. nie wchodzi kwota 3.000 zł wypłacona po śmierci K. K. jako suma ubezpieczenia pozwanemu na podstawie umowy ubezpieczenia zawartej przez matkę stron z (...) S.A. (k. 294 – informacja z (...) S.A.)

W dniu 30 sierpnia 2002 r. T. K. dokonał wpłaty kwoty 5.600 zł na rzecz Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w M. tytułem zapłaty części ceny za zakup mieszkania przez B. G. (k. 189 – informacja z banku).

W dniu 3 czerwca 2003 r. B. G. otrzymała od rodziców kwotę 4.000 zł na spłatę długu związanego z mieszkaniem w M. (k. 192 – pokwitowanie).

W dniu 19 lipca 2003 r. T. K. dokonał wpłaty kwoty 11.000 zł na rzecz B. G. (k. 191 – informacja z banku).

W 2003 r. B. G. otrzymała od rodziców kwotę 1.000 zł jako prezent celem zakupu tapczanu do nowo zakupionego mieszkania (zeznania powódki – k. 375 v.).

A. K. nie dokonał zgłoszenia spadku po K. K. do Urzędu Skarbowego (k. 110 – informacja z US).

W marcu i październiku 2016 r., także w czerwcu, lipcu, sierpniu 2017 r. B. G. odbyła leczenie szpitalne w związku ze stwierdzeniem guzka płuca, rozstrzenia oskrzeli, obrzęku fałd głosowych (k. 49, 52, 55, 58, 62 – karta informacyjna).

B. G. w dniu 3 marca 2017 r. miała wykonany zabieg operacji krtani (k. 48 – karta informacyjna).

Orzeczeniem z dnia 27.11.2017 r. B. G. została uznana od dnia 20 lipca 2017 r. za osobę niepełnosprawną w stopniu lekkim (k. orzeczenie – k. 44).

B. G. urodziła się (...), w dacie zgonu matki K. K. miała (...) lata, a od (...) roku życia utrzymuje się ze świadczenia emerytalnego z ZUS (k. 375 v. – zeznania powódki).

Sąd dokonał następującej oceny materiału dowodowego w sprawie:

Wobec zakresu sporu w niniejszym procesie zasadniczym dowodem przeprowadzonym przez Sąd jest dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości M. D. i dowód z opinii biegłego z zakresu wyceny ruchomości Z. M..

Sąd przyjął opinie złożone przez tych biegłych sądowych za bezstronne i wiarygodne dowody w sprawie. W ocenie Sądu opinie powyższe są przekonujące i wyczerpująco uzasadnione. Z ich treści wynika, iż przedmiotem analizy sporządzających opinie były wszystkie czynniki, od których zależy ustalenie prawidłowej wartości spornych nieruchomości i ruchomości. Sposób wyliczenia wartości nieruchomości i ruchomości zaprezentowany przez biegłych sądowych wskazuje na prawidłowy tok podejmowania przez nich kolejnych czynności analitycznych. Przedmiotowe opinie są jasna i logiczna. Nie zostały także zakwestionowane przez strony procesu. W tym stanie rzeczy Sąd również nie znalazł podstaw do ich podważania i przyjął je w pełni za podstawę do ustalenia stanu faktycznego.

Sąd uznał za wiarygodny materiał dowodowy przedstawione w sprawie dowody w postaci dokumentów wymienionych na wstępie uzasadnienia. W ocenie Sądu brak jest podstaw do podważania ich zawartości lub autentyczności. Należy podkreślić, iż dokumenty te nie były kwestionowane przez żadną ze stron procesu.

Sąd nie dał wiary zeznaniom powódki w zakresie w jakim podała, iż nie otrzymała w ogóle od rodziców darowizn pieniężnych (k. 375 v.). Ta część relacji powódki pozostaje w sprzeczności z treścią informacji z banku i pokwitowania (k. 189, 191, 192). Sąd nie dał również wiary, iż kwotę 20.600 zł otrzymała od rodziców tytułem umowy pożyczki. Relacja powódki w tym zakresie jest gołosłowna, a z w/w informacji z banku i z pokwitowania nie wynika, aby kwoty 5.600 zł, 4.000 zł i 11.000 zł zostały przekazane powódce tytułem umowy pożyczki, w szczególności, iż te przysporzenia majątkowe były z różnych dat i w związku z tym należy wykluczyć, aby były objęte jedną umową.

Postanowieniem z dnia 28.03.23 r. Sąd pominął wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka E. K. jako wniosek dowodowy spóźniony, zgłoszony po upływie terminu określonego dwukrotnie przez przewodniczącego na składanie wniosków dowodowych (k 583, k. 81 v., k. 281). Nie ma racji pozwany, że ten wniosek dowodowy został przez niego zgłoszony już w odpowiedzi na pozew, albowiem w odpowiedzi na pozew pozwany zgłosił ten wniosek na okoliczność ustalenia, iż zaistniały fakty uzasadniające uznanie powódki za niegodną dziedziczenia po matce (k. 171), a wniosek dotyczący zeznań tego świadka zgłoszony w piśmie z dnia 31.01.23 r. (k. 544), który to wniosek został pominięty postanowieniem z dnia 28.03.23 r. dotyczył ustalenia okoliczności mających uzasadnić, iż powódka występując z niniejszym powództwem nadużywa prawa podmiotowego. Były to zatem dwa różne wnioski dowodowe. Ponadto żądanie pozwanego zawarte w odpowiedzi na pozew dotyczące uznania powódki za niegodną dziedziczenia po matce zostało wyłączone do odrębnego rozpoznania, o czym pozwany został wówczas poinformowany (k. 264 v.). Dodatkowo wnioski pozwanego o dopuszczenie dowodów wskazanych w pkt 5 i 6 odpowiedzi na pozew, czyli w tym wniosek o dopuszczenie dowodu zeznań świadka E. K. zostały pominięte przez Sąd postanowieniem z dnia 14.07.23 r. jako wnioski nie mające znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (k. 374 v.). Dotyczyły bowiem one okoliczności faktycznych mających uzasadnić niegodność dziedziczenia powódki po matce. Tymczasem badanie tego rodzaju okoliczności było niedopuszczalne w niniejszym procesie o zachówek. Okoliczności te mogły być przedmiotem ustaleń Sądu jedynie w odrębnym postępowaniu, dlatego też roszczenie to zostało wyłączone przez przewodniczącego do odrębnego postępowania, co zostało już wyżej opisane.

Sąd pominął wniosek powódki o uzupełniające przesłuchanie powódki jako wniosek niemający znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (k. 510 v.). Ponadto przepisy kodeksu postępowania cywilnego nie przewidują instytucji uzupełniającego przesłuchania strony procesu po przeprowadzeniu już dowodu z przesłuchania stron.

Zezwolenie przewodniczącego z dnia 11.01.23 r. na złożenie przez powódkę pisma przygotowawczego zgodnie z wnioskiem zawartym w piśmie powódki z dnia 21 grudnia 22 r. (k. 510 v.) dotyczyło tegoż pisma z dnia 21.12.22 r. (k. 494), zgodnie z jego treścią, w której powódka wnosiła o zezwolenie na złożenie tego właśnie pisma. Owo zezwolenie – wbrew stanowisku powódki wyartykułowanemu w piśmie z dnia 19.04.23 r. (k. 593) – nie dotyczyło zatem możliwości złożenia przez powódkę pisma procesowego z dnia 30.01.23 roku. Z tego względu pismo powódki z dnia 30.01.23 r. jako pismo złożone bez uprzedniej zgody przewodniczącego zostało zwrócone zarządzeniem z dnia 28.03.23 r. (k. 583 v.).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie.

W niniejszej sprawie powódka wystąpiła przeciwko pozwanemu bratu z roszczeniem o zapłatę kwoty pieniężnej z tytułu zachowku po matce stron K. K..

W ocenie Sądu roszczenie to jest uzasadnione, ale w mniejszym zakresie ilościowym niż wynika to z oczekiwania powódki wyrażonego w pozwie.

Zasadniczą regulacją dotyczącą instytucji zachowku stanowi przepis art. 991 § 1 i 2 kc, zgodnie z treścią którego zstępnym, którzy byliby powołani do spadku z ustawy należy się połowa wartości tego udziału ustawowego, który by im przypadł gdyby spadkodawca nie sporządził testamentu, a jeśli w dacie otwarcia spadku byli małoletni lub też trwale niezdolni do pracy to należy im się 2/3 potencjalnego ustawowego udziału spadkowego. Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku w postaci darowizny, powołania do spadku lub zapisu to przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy potrzebnej do pokrycia zachowku.

W systemie zachowku ustawodawca ustanawia dla nich roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej, wyrażającej się na ogół ułamkiem wartości przewidywanego udziału uprawnionego w spadku, która ma mu gwarantować uzyskanie określonej korzyści ze spadku. Według konstrukcji przyjętej w kodeksie cywilnym, roszczenie o zachówek ma zapewnić uprawnionemu realną korzyść, niezależnie od woli spadkodawcy, gdyż ten może go jej pozbawić jedynie w

drodze wydziedziczenia, dopuszczalnego w wyjątkowych sytuacjach (art. 1008-1010 k.c.). Ustawodawca postanowił, że głównym adresatem roszczenia o zachówek jest spadkobierca (art. 991 § 2 k.c.), a dopiero kiedy otrzymanie od spadkobiercy zachowku jest niemożliwe, uprawniony może żądać od osoby, która otrzymała od spadkodawcy darowiznę doliczoną do spadku, sumy pieniężnej potrzebnej do uzupełnienia zachowku (art. 1000 § 1 k.c.).

Sąd ustalił powyżej, że K. K. pozostawiła majątek spadkowy, którego wartość wynosi łącznie kwotę 423.272,87 złotych.

Sąd uznał, iż powódka nie wykazała i nie udowodniła, aby w skład spadku wchodziły inne rzeczy lub prawa niż te, które stały się powyżej przedmiotem ustaleń Sadu, ani też nie wykazała wyższej wartości rzeczy i praw wchodzących w skład spadku po matce niż wartość ustalona powyżej przez Sąd. Zgodnie z przepisem art. 6 kc ciężar dowodu spoczywał w tym zakresie na powódce jako na podmiocie wywodzącym skutki prawne z przedstawionych twierdzeń.

W tym miejscu należy podnieść, iż nie ma racji powódka twierdząc, że dochody pozwanego przypadające mu po dniu śmierci matki stron z wynajmu nieruchomości odziedziczonej po matce powinny zostać uznane za składnik aktywów majątkowych, od których obliczony powinien zostać zachówek powódki po matce. Dochody pozwanego przypadające mu po dniu śmierci matki stron z wynajmu nieruchomości odziedziczonej po matce nie stanowią majątku zmarłej matki stron tylko majątek jej następcy prawnego, czyli pozwanego jako jej spadkobiercy testamentowego.

Jednocześnie Sąd uznał, iż pozwany nie wykazał i nie udowodnił, aby w skład spadku wchodziły długi spadkowe, w tym dług związany z kosztami pogrzebu matki stron. Zgodnie z przepisem art. 6 kc ciężar dowodu spoczywał w tym zakresie na pozwanym jako na podmiocie wywodzącym skutki prawne z przedstawionych twierdzeń. Pozwany przedstawił w tym zakresie jedynie pisemne zestawienie takich kosztów pogrzebu, które nawet nie zostało podpisane (k. 214). Zestawienie to nie mogło zostać zatem potraktowane nawet jako dokument prywatny, a nawet gdyby zostało podpisane przez pozwanego i stanowiło dokument prywatny to nie mogłoby zostać uznane za wiarygodne, ponieważ pochodziłoby od osoby bezpośrednio zainteresowanej wynikiem niniejszego procesu, a wysokość kosztów pogrzebu wskazana przez pozwanego bezpośrednio prowadziłyby do obniżenia wysokości zachowku powódki. Wysokość kosztów pogrzebu matki stron przedstawiona przez pozwanego nie została wykazana żadnym obiektywnym dowodem.

Jako długu spadkowego ani też jako jakiegokolwiek innego zobowiązania powódki wobec pozwanego mającego pomniejszać wysokość zachowku powódki po matce nie można potraktować kwoty pieniężnej, którą według pozwanego, pozwany ma uiścić na rzecz Urzędu Skarbowego jako podatek od spadku po matce stron na skutek nie zgłoszenia nabycia spadku temu Urzędowi w terminie ustawowym. Brak jest podstaw faktycznych i prawnych do zastosowania takiego pomniejszenia. Ponadto należy podnieść, iż pozwany był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, miał zatem możliwość ustalenia kiedy zakończy się to postępowanie oraz obowiązek interesowania się jego przebiegiem, a zaniechanie tego obowiązku obciąża wyłącznie samego pozwanego.

Sąd Okręgowy podziela stanowisko powódki, że w przedmiotowej sprawie powódka oprócz wyliczenia zachowku od wartości aktywów majątkowych pozostawionych w spadku po K. K., była uprawniona co do zasady do domagania doliczenia na potrzeby obliczenia wysokości zachowku darowizn dokonanych przez spadkodawczynię na rzecz pozwanego. Z roszczeniem z tytułu zachowku może wystąpić osoba pominięta jako spadkobierca testamentowy, a także osoba będąca spadkobiercą ustawowym, która wobec braku rzeczywistej masy spadkowej lub wartość stanu czynnego spadku uzyskanego przez spadkobiercę, który przyjął go z dobrodziejstwem inwentarza, nie wystarcza na pełne pokrycie roszczenia osoby uprawnionej do zachowku. Roszczenie to w przypadku istnienia masy spadkowej może skierować wobec spadkobierców (art. 991 § 2 kc), a także w przypadku braku masy spadkowej wobec obdarowanych (art. 1000 § 1 kc).

Jednakże, w ocenie Sądu, powódka nie wykazała i nie udowodniła, aby matka stron dokonała darowizn na rzecz pozwanego. Zgodnie z przepisem art. 6 kc ciężar dowodu spoczywał w tym zakresie na powódce jako na podmiocie wywodzącym skutki prawne z przedstawionych twierdzeń. W tym zakresie powódka przedstawiła jedynie własne twierdzenia, które pozwany zakwestionował.

Natomiast przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, iż to powódka otrzymała od rodziców darowiznę w kwocie łącznej 20.600 złotych (w/w k. 189, 191 i 192). Mając na uwadze, że w/w nieodpłatne przysporzenia na rzecz powódki miały miejsce gdy żyli oboje rodzice stron, którzy bezspornie pozostawali w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej uznać należało, iż darowizna matki stron na rzecz powódki wyniosła połowę tej kwoty, czyli 10.300 złotych.

Jednocześnie Sąd uznał, iż pozwany nie wykazał i nie udowodnił, aby wartość w/w darowizny była wyższa. Zgodnie z przepisem art. 6 kc ciężar dowodu spoczywał w tym zakresie na pozwanym jako na podmiocie wywodzącym skutki prawne z przedstawionych twierdzeń.

Sąd nie podzielił także poglądu pozwanego, iż kwota w/w darowizny powinna zostać zwaloryzowana przez Sąd z uwagi na zmianę siły nabywczej pieniądza. Zgodnie z przepisem art. 358 (1) par. 3 kc w razie istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza po powstaniu zobowiązania Sąd może po rozważeniu interesów stron, zgodnie z zasadami współżycia społecznego, zmienić wysokość lub sposób spełnienia świadczenia pieniężnego. Przepis ten co do zasady stwarza podstawę do dokonania waloryzacji w/w darowizny. Jednakże w ocenie Sądu od daty dokonania darowizny do chwili obecnej nie doszło do istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza w rozumieniu w/w przepisu. Zmiana siły nabywczej pieniądza, która niewątpliwie wystąpiła w tym okresie miała charakter zwykłych procesów inflacyjnych, które jednak nie nabrały w całości tego okresu istotnego charakteru (dane Głównego Urzędu Statystycznego na stronie (...))

W tym stanie rzeczy należało uznać, iż pozwany jako wyłączny spadkobierca testamentowy ponosi wobec powódki odpowiedzialność z tytułu zachowku po K. K..

W konsekwencji stosownie do treści art. 991 § 1 kc zachówek powódki wynosi 1/2 wartości udziału, który przypadły powódce w spadku po matce z mocy ustawy, czyli $1/2 \times 1/3$, czyli w sumie 1/6.

Sąd nie podzielił poglądu powódki, iż zachówek powódki wynosi 2/3 wartości udziału, który przypadły powódce w spadku po matce z mocy ustawy. Zdaniem Sądu powódka nie wykazała i nie udowodniła, aby w chwili śmierci matki (w dacie otwarcia spadku jako chwili miarodajnej dla oceny sytuacji prawnej powódki w kontekście przepisu art.991 par. 1 kc) była osobą trwale niezdolną do pracy. Ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na powódce. Jak wynika z poczynionych powyżej ustaleń w dacie otwarcia spadku po K. K. powódka miała 62 lata i utrzymywała się z emerytury z ZUS. Powódka leczyła się w/w schorzenia. W ocenie Sądu brak jest podstaw do przyjęcia, iż wiek powódki i ustalone u niej schorzenia skutkowały trwałą niezdolnością do pracy. Nie wynika to z dokumentów przedstawionych przez powódkę ani z innych dowodów przedstawionych w sprawie. Sam fakt pobierania świadczenia emerytalnego nie stanowi automatycznie o niezdolności do wykonywania pracy. Należy podkreślić, iż orzeczeniem z dnia 27.11.2017 r. B. G. została uznana dopiero od dnia 20 lipca 2017 r. za osobę niepełnosprawną w stopniu lekkim, a zatem już po zgonie matki. Ponadto była to niepełnosprawność tego rodzaju, która nie powodowała stanu, w którym powódka nie mogła trwale wykonywać pracy. Nie wynika to z treści tego orzeczenia (k. 44). Trwała niezdolność do pracy w rozumieniu przepisu art. 991 par. 1 kpc oznacza stałą niezdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy. Zdaniem Sądu powódka jako osoba 62 letnia, która nie została dotknięta chorobą uniemożliwiającą wykonywania pracy nie spełnia kryterium pozwalającego na zastosowanie przelicznika na poziomie 2/3.

Powódka nie została pozbawiona prawa do zachowku, albowiem spadkodawczyni nie dokonała jej wydziedziczenia w testamencie. Powódka nie została także uznana za niegodną dziedziczenia i nie otrzymała należnego jej zachowku w postaci darowizny, powołania do spadku lub zapisu.

Sąd nie podzielił poglądu pozwanego, iż wystąpienie przez powódkę z przedmiotowym roszczeniem o zachówek stanowi nadużycie prawa podmiotowego.

W ocenie Sądu powódka występując w niniejszym postępowaniu z żądaniem zapłaty realizują swoje uprawnienie ustawowe i brak jest podstaw do przyjęcia, aby realizacja ta stanowiła nadużycie prawa podmiotowego.

Przepis art. 5 kc znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy osobie uprawnionej przysługuje określone prawo podmiotowe, lecz w świetle oceny danego stanu faktycznego i przy uwzględnieniu treści konkretnej normy prawnej korzystanie przez nią z tego prawa pozostaje w sprzeczności z zasadami wskazanymi w tym przepisie – zasadami współżycia społecznego. Zasady te są normami o szczególnym uzasadnieniu aksjologicznym, są to mianowicie normy moralne zawierające reguły postępowania między osobami lub tylko normy obyczajowe. W pierwszym rzędzie należy podnieść, iż strona podnosząca zarzut naruszenia zasad współżycia społecznego przez drugą stronę nie może ograniczyć się do tak ogólnego zarzutu, ale powinna wskazać jakie konkretnie zasady współżycia społecznego zostały naruszone przez drugą stronę.

Odnosząc się do zarzutu przedstawionego w powyższym akapicie należy przede wszystkim podnieść, iż pozwany nie wykazał i nie udowodnił, aby powódka nieprawidłowo zachowywała się wobec matki. W tym miejscu należy podnieść, iż matka stron nie wydziedziczyła powódki w testamencie, a zatem uznała, iż nie zachodzą podstawy do pozbawienia powódki prawa do zachowku z uwagi na charakter relacji rodzinnych łączących matkę i córkę. Tym samym zarzut ten należało uznać za chybiony. Ponadto co do zasady należy wymagać dla skuteczności zarzutu z art. 5 kc w sprawie o zachowek, aby okoliczności leżące u podstaw zarzutu nadużycia prawa podmiotowego dotyczyły relacji pomiędzy stronami sporu o zachowek, a nie relacji pomiędzy uprawnionym do zachowku a spadkodawcą. Regulacja zawarta w art. 928 i 1008 kc ma bowiem na względzie zachowanie naganne w stosunku do spadkodawcy, a klauzula generalna z art. 5 kc dotyczy oceny zachowania uprawnionego wobec dłużnika, czyli stron procesu w sprawie o zachowek lub oceny w szerszym kontekście społeczno - gospodarczym przeznaczenia prawa (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20.12.2019 r., VI ACa 330/18). Pozwany nie wykazał i nie udowodnił zaistnienia tego rodzaju okoliczności, które pozwalałyby na przyjęcie, że zasady współżycia społecznego w kontekście relacji istniejących pomiędzy stronami niniejszego procesu i w kontekście celu instytucji zachowku nakazują pozbawienie lub ograniczenie prawa powódki do zachowku po matce.

Jak już wcześniej wspomniano, ustalenie wysokości zachowku składa się z kilku etapów. W pierwszej kolejności, należy określić ułamek stanowiący podstawę do obliczania zachowku. Udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku zostaje ustalony zgodnie z art. 992 k.c. Uzyskany w ten sposób ułamek mnoży się przez jedną drugą lub dwie trzecie. Następnie ustala się substrat zachowku, na który składa się stan czysty spadku wraz z doliczonymi darowiznami. W ostatniej kolejności, mnoży się substrat zachowku przez ułamek, który wyraża udział stanowiący podstawę do obliczenia zachowku. Wynik mnożenia stanowi wielkość zachowku.

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, iż powódce co do zasady przysługuje prawo do zachowku po K. K.. Wysokość tego zachowku wynosi $\frac{1}{6}$ (udział spadkowy wynoszący $\frac{1}{3} \times \frac{1}{2}$) części substratu zachowku, który w niniejszej sprawie wynosi 423.272,87 zł. Na substrat zachowku składają się czynna wartość spadku obliczona jako różnica pomiędzy aktywami a długami spadkowymi, przy czym nie wykazano zaistnienia długów spadkowych w niniejszej sprawie. Tak obliczony zachowek wynosi kwotę 70.545,47 zł ($423.272,87 \text{ zł} \times \frac{1}{6}$).

Zgodnie z przepisem art. 991 par. 2 kc od w/w kwoty na poczet zachowku należy odjąć kwotę 10.300 zł z tytułu darowizny otrzymanej przez powódkę od matki. Powódka w tym zakresie częściowo otrzymała już zachowek od matki w postaci tej darowizny.

Tym samym, na podstawie powołanych powyżej przepisów powódka uprawniona jest do uzyskania tytułem zachowku kwoty w wysokości 60.245,47 zł ($70.545,47 \text{ zł} - 10.300 \text{ zł}$).

Wobec powyższego roszczenie powódki ponad kwotę wskazaną w poprzednim akapicie podlegało oddaleniu jako nieuzasadnione.

Powódka wystąpiła także o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego.

W odniesieniu do żądania o zasądzenie należności ubocznych Sąd stanął na stanowisku, że powinny one być naliczane w niniejszej sprawie od dnia 18 marca 2022 r., a więc po upływie 14 dni od otrzymania przez pozwanego wezwania do

zapłaty, czyli odpisu pozwu, co miało miejsce w dniu 3 marca 2022 r. (k. 102). Powódka nie wykazała, aby wzywała uprzednio pozwanego do zapłaty.

Wskazać w tym miejscu należy, tytułem uwagi wstępnej, że orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych w zakresie wymagalności roszczenia o zachówek nie jest jednolite. Pozwana powoływała się na pogląd zgodnie, z którym skoro ustalenie wartości spadku w celu określenia zachowku oraz obliczenie zachowku następuje według cen z chwili orzekania o tym roszczeniu, to odsetki powinny być naliczane dopiero od daty wyrokowania, ponieważ dopiero w tym momencie roszczenie o zapłatę zachowku staje się wymagalne (zob. wyroki: Sądu Najwyższego z 25 maja 2005 r. I CK 765/04, LEX nr 180835; Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, z dnia 6 listopada 2012 r., I ACa 1105/12, Lex 1272035; Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 7 maja 2014 r., I ACa 1397/13, Lex 1466839).

Sąd Okręgowy rozpoznającym niniejszy spór podziela natomiast drugi z prezentowanych poglądów, zgodnie z którym roszczenie o zachówek jest roszczeniem bezterminowym, do którego zastosowanie ma art. 455 k.c., a więc odsetki ustawowe za opóźnienie należą się od daty wezwania zobowiązanego do zapłaty zachowku z uwzględnieniem odpowiedniego terminu umożliwiającego spełnienie świadczenia, który to termin zdaniem Sądu, w niniejszej sprawie wynosił 14 dni.

Dokonując uzasadnienia przyjętego stanowiska Sąd Okręgowy wskazuje, że Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 10 października 2008 r. (II CNP 35/08 LEX nr 560540) zwrócił uwagę, że roszczenie o zachówek powstaje z chwilą stwierdzenia nabycia spadku. Przy obliczaniu wartości stanu czynnego spadku nie uwzględnia się pożytków (zarówno naturalnych jak i cywilnych), które powstały po otwarciu spadku. W zamian za to uprawniony do zachowku może za czas od chwili wymagalności roszczenia o zachówek żądać odsetek (por. J. Gwiazdomorski, Prawo spadkowe w zarysie, PWN, Warszawa 1985, s. 275). Roszczenie o zachówek staje się wymagalne z chwilą stwierdzenia spadku. Zachówek jest długiem pieniężnym, a przepisy nie określają terminu jego wymagalności. Ustalenie wysokości zachowku na podstawie cen obowiązujących w chwili wyrokowania (uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, zasada prawna, z 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, OSNC 1985, nr 10, poz. 147) nie przesądza o tym, że w każdym przypadku, od tej daty dopiero będą przysługiwały odsetki na rzecz uprawnionego. Zważyć należy, że konkretyzacja kwoty należnej tytułem zachowku nie jest zbieżna z kwestią wymagalności roszczenia. Podobny pogląd wyraził również Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 5 maja 2015 r., sygn. I ACa 240/15 (Legalis nr 1285469), w którym wskazał, że roszczenie o zachówek jest od początku długiem pieniężnym. Przepisy zaś nie określają terminu wymagalności roszczenia z tytułu zachowku. W konsekwencji powinno ono zostać spełnione przez zobowiązanego niezwłocznie po wezwaniu przez uprawnionego do zachowku zgodnie z wymogami art. 455 k.c.

Sąd Okręgowy podziela przedstawiony pogląd, tym samym uznając za słuszne stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z 7 lutego 2013 r. II CSK 403/12 (LEX nr 1314389) zgodnie, z którym termin, od którego zobowiązany z tytułu zachowku popadł w stan opóźnienia - warunkujący zasądzenie odsetek ustawowych - należy ustalić indywidualnie z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy. O stanie opóźnienia można mówić wówczas, gdy zobowiązany znał już wszystkie obiektywnie istniejące okoliczności pozwalające mu racjonalnie ocenić zasadność i wysokość zgłoszonego roszczenia z tytułu zachowku. Może to nastąpić także w dacie poprzedzającej chwilę wyrokowania. Wyżej zaprezentowany pogląd jest również akceptowany w najnowszym orzecznictwie sądów powszechnych – zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 26 maja 2015 r., sygn. I ACa 1758/14 (Legalis nr 1285127); wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 18 września 2014 r., sygn. I ACa 377/14 (Legalis nr 1241445); wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30 września 2014 r., sygn. I ACa 674/14 (Legalis nr 1164625).

Mając na uwadze powyższe Sąd oddalił roszczenie powódki o zasądzenie odsetek za okres od dnia 8 lutego 2017 r. do dnia 17 marca 2022 r. włącznie.

O kosztach postępowania orzeczono zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 100 k.p.c., rozdzielając je stosunkowo z uwagi na częściowe tylko uwzględnienie roszczenia. Powódka domagała się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanego kwoty 170.138,12 zł. Jej roszczenie zostało uwzględnione częściowo, w zakresie kwoty 60.245,47 złotych. Oznacza to, że

powódka wygrała sprawę w 35,40 %, przegrywając ją w pozostałych 64,60 %. Na podstawie art. 108 kpc Sąd pozostawił wyliczenie kosztów procesu referendarzowi sądowemu.

Mając na uwadze całokształt poczynionych powyżej rozważań Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.